

Handlingsplan för drogfri skola inom Utbildningsförvaltningen i Uppsala kommun

Till stöd för ledning och medarbetare inom
Utbildningsförvaltningens skolverksamhet i Uppsala kommun

Innehållsförteckning

Inledning	2
Definition droger	2
Drogpolitiska programmets vision	2
Förebygga	2
Skolans förebyggande insatser	3
Upptäcka	3
Varningstecken	3
Åtgärder	4
Anmälningsskyldighet	4
Ungdomscentrum	4
Tobak.....	4
Alkohol.....	5
Narkotika	5
Elevskåp	6
Väskor	6
Skolresor och lägerskolor	6
Disciplinära åtgärder	6
Regler kring avstängning av elev	7
Grundskola	7
Gymnasieskola	7
Avstängning från utbildning med praktiska inslag	8
Kontaktuppgifter till samarbetspartners	8
Länkar.....	8
Arbetsgrupp för handlingsplanen	8
Bilaga 1 Samtycke för utlämnande av resultat från urinprov	

Inledning

Skolan har ett viktigt uppdrag att verka för en drogfri skola. Alla i skolan har ansvar för att reagera och agera, samt att arbeta för målet att uppnå en drogfri skola. Detta gör skolans medarbetare genom att arbeta främjande, förebyggande och åtgärdande. Syftet med handlingsplanen är att den ska utgöra ett stöd vid misstanke om drogmissbruk.

Definition droger

Inom begreppet droger ryms alkohol, narkotika, tobak, sniffnings- och dopningspreparat, och läkemedel som missbrukas, samt internetdroger – i fortsättningen förkortat ANDT.

Genom undervisningen ska skolan förmedla kunskap om drogernas negativa inverkan, samt motverka droganvändning hos eleverna. Medarbetare i skolan bör ha relevant kunskap inom ämnet. Tillgängligheten och marknadsföringen av droger har idag ökat då våra elever ofta dagligen är i kontakt med sociala medier där bilder på exempelvis alkohol publiceras frekvent.

Utbildningsförvaltningen i Uppsala kommun arbetar i ett 0-19 årsperspektiv för barn och unga, med anledning av detta riktas denna handlingsplan till barn och ungdomar inskrivna i grund- gymnasie- och särskola. För elever som fyllt 18 år framgår det i handlingsplanen att handläggningen måste genomföras på annat sätt relaterat till lagstiftning.

Uppsala kommuns drogpolitiska program utgör en grund för långsiktiga- och hållbara rutiner med övergripande mål samt prioriterade områden. För att ta del av övergripande mål samt prioriterade områden, läs drogpolitiska programmet i sin helhet. Se länklista.

Drogpolitiska programmets vision

Uppsala kommun ska vara fri från narkotika och dopning, med minskade skador orsakade av alkohol och med ett minskat tobaksbruk. Barn och unga i Uppsala kommun ska ha en hälsosam livsstil fri från ANDT.

Förebygga

I skolans hälsofrämjande och förebyggande insatser ingår arbetet mot droganvändning och missbruk som en viktig del. Arbetet ska inriktas mot att minska riskfaktorer och stärka skyddsfaktorer på individ- familje-, kamrat- och skolnivå. En lyckad skolgång samt en restriktiv syn på ANDT i samhället är viktiga skyddsfaktorer. Skolan ska markera att den är drogfri och tydlig information ska ges om riskerna med droger samt att alla arrangemang som sker i skolans regi ska vara drogfria, även utanför skolområdet. Uppsala kommun har tagit beslut om tobaksfri skoltid, enligt Kommunstyrelsens Mål & budget för 2017, mål 4. Skolan ska arbeta för en stödjande och skyddande tobaksfri skoltid. Med skoltid avses den tid som elev är schemalagd av skolan, inkl. raster och aktiviteter utanför skolområde.

Enligt den sammanställning som Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU 2015) utfört fungerar inget av de manualbaserade programmen för skolan allmänt drogförebyggande. Enstaka program har visats kunna minska konsumtion av tobak t ex Tobaksfri Duo. Så kallade multimodala projekt, det vill säga projekt där olika aktörer i lokalsamhället agerar gemensamt och där flera tillgänglighetsbegränsande insatser ingår, kan minska konsumtionen av alkohol hos unga. En förutsättning är att insatserna implementeras

väl. Det finns evidens för att kortvariga insatser i form av motiverande samtal kan minska alkoholkonsumtion hos unga med riskbruk.

Skolans förebyggande insatser:

- komplett elevhälsoteam
- samarbete mellan hem och skola
- medvetenhet hos medarbetare att vara goda förebilder
- återkommande hälsosamtal, enligt basprogram, inom medicinska elevhälsan
- omedelbara åtgärder för att hantera elever med ogiltig frånvaro från skolan enligt kommunens riktlinjer
- fortbildning för medarbetare
- undervisning för öka elevernas kunskap och medvetenhet kring droger
- riktade insatser, t ex aktuell information till vårdnadshavare
- samverkan mellan skola och socialtjänst, kultur och fritid samt polis

Upptäcka

Att upptäcka missbruk i ett tidigt stadium ger goda förutsättningar att hindra en utveckling som kan leda till beroende. Extra uppmärksamhet krävs vid arbetsförlagt lärande/praktik och på yrkesinriktade program, detta av säkerhetsskäl.

Varningstecken

Varningstecken på att en elev eventuellt använder droger, t ex cannabis, kan vara förändringar i elevens sociala samspel och beteende, även kroppsliga tecken kan förekomma.

Exempel på sociala förändringar:

- asocialt beteende och bristande gemenskapskänsla
- försämrad skolprestation
- koncentrationssvårigheter
- ojämn arbetsprestation
- sena ankomster, hög korttidsfrånvaro, oförklarad frånvaro under skoldagen
- stölder, våld, olaga hot
- större benägenhet för konflikt
- ökat antal lögner, svikna löften

Exempel på beteendeförändringar:

- dålig personlig hygien, oordnad klädsel, vanvårdat intryck
- liberal attityd till droger (klädstil, musik, språk)
- försämrad relation till föräldrar, syskon
- förändrat umgänge, upphör med gamla kontakter helt till förmån för nya
- humörsvängningar, från nedstämdhet till skrattanfall och tvärtom
- irrationellt irriterat, aggressivt och/eller våldsamt beteende
- minskat intresse för skola och/eller tidigare fritidsaktivitet
- nedsatt aptit, ökat intag av sötsaker och läsk
- umgänge med kända missbrukare

Exempel på kroppsliga tecken:

- förändrad ansiktsmimik
- förändringar i kroppshållning och rörelsemönster
- hudutslag
- kraftig viktminskning
- kraftigt förstorade/förminskade pupiller
- oförklarlig trötthet, håglöshet, rastlöshet
- vagt definierade åkommor
- återkommande magont, huvudvärk

Åtgärder

Alla medarbetare i alla skolformer är skyldiga att uppmärksamma skolledning/elevhälsa att det finns misstanke om att elev brukar ANDT.

Anmälningsskyldighet

Alla som arbetar med barn och ungdomar som är under 18 år har anmälningsskyldighet enligt 14 kap. 1 § socialtjänstlagen. Det innebär att medarbetare, vid oro eller misstanke om att ett barn far illa, ska göra en anmälan till socialtjänsten. Socialtjänstens uppgift är att utreda om barnet/ungdomen far illa eller riskerar att fara illa och om missbruk föreligger. Även uppgifter som kan vara svåra att bedöma eller bestyrka ska anmälas. Socialtjänsten kan på begäran återkoppla till anmälaren om en utredning har inletts eller inte.

En elev över 18 år kan efter en prövning enligt generalklausulen (se 10 kap. 27 § offentlighets- och sekretesslagen; OSL) anmälas till socialtjänsten avseende uppgifter som finns hos lärare och rektor. Det handlar om sådan sekretess som omfattas av 23 kap. 2 § andra stycket OSL. Uppgifter hos såväl den medicinska elevhälsan (skolsköterska och skolläkare) som den elevhälsa som avser psykologisk, psykosocial eller specialpedagogisk insats, kan dock inte lämnas till socialtjänsten med stöd av generalklausulen om eleven fyllt 18 år. Det handlar om sådan sekretess som omfattas av 25 kap. 1 § OSL samt 23 kap. 2 § första stycket OSL.

I praktiken innebär det att alla medarbetare har anmälningsskyldighet vid misstanke om drogmisbruk om eleven är under 18 år. Endast lärare och rektor kan anmäla elev över 18 år till socialtjänsten, då de har möjlighet att bryta sin sekretess.

Ungdomscentrum

Information ges från skola till elev/vårdnadshavare om möjlighet att kontakta Uppsala kommuns Ungdomscentrum. De erbjuder kostnadsfritt råd och stöd rörande alkohol- och drogfrågor (ej tobak), i form av fem samtal samt två urinprovslämningar. Skolan ansvarar att motivera vårdnadshavare/myndig elev till samarbete med Ungdomscentrum. För att ta del av provresultat måste skolan inhämta samtycke från elev/vårdnadshavare. Samtyckesblankett att skicka till Ungdomscentrum, se *bilaga 1*.

Tobak

Vid användning av tobak (inklusive snus, vattenpipa och e-cigarett) på skoltid ska medarbetare:

- tala om för eleven att det inte är tillåtet att röka eller snusa på skoltid
- få eleven att avbryta rökningen/snusningen vid det givna tillfället

- meddela klassföreståndaren/mentorn som i sin tur har ansvar att vårdnadshavarna kontaktas

Medarbetare i elevhälsoteamet kallar eleven till motiverande samtal om tobaksavvänjning. Tips kan ges om olika hjälpmedel t ex UMOs Fimpa app och sluta röka linjen.

Vid kännedom om att någon butik/restaurang säljer tobak till minderåriga, ska detta anmälas till Uppsala kommuns tillståndsenhet och till polis.

Elever över 18 år får enligt lag köpa tobak, men tobak får inte nyttjas under skoltid.

Alkohol

Vid oro eller misstanke över att elev under 18 år nyttjar alkohol ska medarbetare:

- informera klassföreståndaren/mentorn som i sin tur kontaktar elevhälsoteamet och vårdnadshavarna
- för myndig elev behövs elevens samtycke till vidare kontakt
- gör orosanmälan till socialtjänsten

Medarbetare i elevhälsoteamet kallar eleven till samtal. Information ges till vårdnadshavarna och elev om möjligheten till råd och stöd via Uppsala kommuns Ungdomscentrum rörande alkoholfrågor.

Om en elev påträffas påverkad av alkohol i skolan:

- ta hand om eleven och lämna aldrig utan vuxentillsyn
- tillkalla ambulans vid kraftig berusning eller om det är svårt att bedöma vad eleven är påverkad av
- beslagta flaskor/burkar, enligt 5 kap. 22 § skollagen
- kontakta skolledning, elevhälsoteamet och vårdnadshavarna till elev under 18 år, för myndig elev inhämtas samtycke till vidare kontakter
- gör orosanmälan till socialtjänsten

Vid misstanke om langning av alkoholdrycker, till eller från minderåriga: ska misstankarna delges till skolans rektor, som i sin tur kontaktar elevhälsoteamet. Misstankarna ska även anmälas till polisen.

Om misstanke gäller specifik elev som langar/köper alkohol, görs även orosanmälan till socialtjänsten.

Vid kännedom om att butik/restaurang säljer alkohol, inklusive folköl klass 2, till barn/ungdomar under 18 år ska detta anmälas till kommunens tillståndsenhet och till polisen.

Narkotika

Vid oro eller misstanke att elev använder narkotiska preparat, dopningspreparat, läkemedel som inte föreskrivits av läkare eller sniffar ska medarbetare:

- delge misstankarna för skolans rektor, som i sin tur kontaktar elevhälsoteamet och vårdnadshavarna. Detta gäller om ungdomen är under 18 år
- för myndig elev behövs elevens samtycke till vidare kontakter
- gör orosanmälan till socialtjänsten

Information ges till vårdnadshavarna och elev om möjligheten till råd och stöd via Uppsala kommuns Ungdomscentrum rörande drogfrågor.

Om elev påträffas påverkad i skolan:

- ta hand om eleven och lämna aldrig utan vuxentillsyn
- tillkalla ambulans vid kraftig påverkan eller om det är svårt att bedöma vad eleven är påverkad av
- kontakta skolledning, elevhälsoteamet och vårdnadshavarna till elev under 18 år, för myndig elev inhämtas samtycke till vidare kontakter
- gör orosanmälan till socialtjänsten

Vid misstanke om langning av narkotiska preparat, till eller från minderåriga: ska misstankarna delges till skolans rektor, som i sin tur kontaktar elevhälsoteamet. Misstankarna ska även anmälas till polisen.

Om misstanke finns att specifik elev langar/köper narkotika, görs även orosanmälan till socialtjänsten.

Elevskåp

Elevskåpen är skolans egendom och eleverna har tillgång till dessa under förutsättning att de följer de regler för användande av skåpen som skolan beslutat om. Skolan har en allmän befogenhet att kontrollera att skåpen används på det sätt som är avsikten. Skolledningen kan öppna och visitera skåpen utan att det anses vara en husrannsakan. Eleverna måste få information om de villkor som gäller för att de ska få använda skåpen och om skolledningen öppnar ett skåp ska det ske i elevens närvaro.

Väskor

En väska är elevens personliga egendom och får inte genomsökas. Uppkommer behov av det måste polis tillkallas.

Skolresor och lägerskolor

Studiebesök, lägerskolor och skolresor är utflyttad skolverksamhet och omfattas av reglerna ovan. Tydliga regler om vad som gäller ska finnas upprättade. Eleven kan skickas hem/hämtas på hemmets bekostnad om eleven är påverkad av droger. Medföljande vuxna, vårdnadshavare och ledare ska följa skolans regler.

Disciplinära åtgärder

Disciplinära åtgärder kan vidtas om det behövs med hänsyn till övriga elevers trygghet och studiero. Om skäl för skriftlig varning föreligger ska den innehålla information om konsekvenser om eleven inte ändrar sitt beteende. Hur rektor/skolan kan agera när det finns en drogpåverkad elev som ej stör undervisningen, finns inget juridiskt svar på. Det hänger ihop med hela handlingsplanen. Det går t.ex. inte att besluta om en disciplinär åtgärd, såsom skriftlig varning eller avstängning, enbart vid drogmisbruk. Skollagens femte kapitel är kopplat till elevens *beteende* som påverkar andra.

Skolans rektor kan ta hjälp av kommunjurist vid frågor om disciplinära åtgärder.

Regler kring avstängning av elev

Grundskola

(5 kap. 14–16 §§ skollagen)

I vissa fall får rektorn besluta att stänga av en elev.

Det finns tre krav som måste vara uppfyllda för att rektorn ska kunna stänga av en elev helt eller delvis:

- det är nödvändigt med hänsyn till övriga elevers trygghet och studiero
- andra åtgärder (utvisning ur undervisningslokalen, kvarsittning och skriftlig varning) har inte haft någon effekt eller det finns särskilda skäl med hänsyn till elevens beteende, och
- eleven erbjuds kompensation för missad undervisning

Innan rektorn beslutar om att stänga av en elev ska eleven och vårdnadshavarna få tillfälle att yttra sig. Beslutet om avstängning gäller omedelbart om rektorn inte beslutar något annat. Beslutet får bara gälla tills skolan skyndsamt hinner utreda vilka andra åtgärder som kan behöva vidtas. Avstängningen får aldrig vara längre än en vecka och eleven får inte stängas av fler än två gånger per kalenderhalvår.

Rektor kan inte delegera beslutet om avstängning till någon annan och rektor ska informera huvudmannen om beslutet. Om eleven är under 18 år ska även socialnämnden informeras. Den som beslutar om avstängning ska dokumentera det. Eleven och vårdnadshavarna kan överklaga beslutet om avstängning hos allmän förvaltningsdomstol.

Gymnasieskola

(5 kap. 17–21 §§ skollagen)

I de frivilliga skolformerna kan elever stängas av under andra förutsättningar och under längre tid än i de obligatoriska skolformerna. Det finns fyra situationer när skolan kan stänga av en elev och denna handlingsplan berör de tre sista punkterna:

- Om eleven fuskar
- Om eleven stör eller hindrar utbildningens bedrivande
- Om eleven utsätter någon för kränkande behandling
- Om elevens uppförande på annat sätt inverkar negativt på övriga elevers trygghet och studiero

För att en elev ska kunna stängas av måste skolan ha prövat alla andra möjligheter, som tillsägelser och varningar, utan att det har lett till ett förbättrat beteende. Störningen ska vara allvarlig och inte gå att stoppa på något annat sätt än med en avstängning.

Det är huvudmannen som beslutar om avstängning, men rektor får stänga av eleven omedelbart om det är nödvändigt med hänsyn till elevernas trygghet och studiero. Rektorns beslut gäller bara tills huvudmannen har prövat saken, och aldrig längre än två veckor. Innan huvudmannen eller rektor fattar beslut ska eleven och elevens vårdnadshavare få tillfälle att yttra sig i ärendet. Samråd med socialnämnden ska ske före beslutet om eleven är under 18 år. Den som beslutar om en avstängning ska dokumentera det. Eleven och vårdnadshavarna kan överklaga beslutet om avstängning hos allmän förvaltningsdomstol.

Avstängning från utbildning med praktiska inslag

(5 kap. 19–20 §§ skollagen)

En elev kan stängas av helt eller delvis från utbildning med praktik eller där delar av utbildningen är förlagd till en arbetsplats utanför skolan. För att eleven ska kunna stängas av måste det vara uppenbart olämpligt att eleven deltar i den praktiska tjänstgöringen.

Kontaktuppgifter till samarbetspartner

Ungdomscentrum 018-727 15 50

Socialtjänstens mottagningsenhet 018-727 52 30

Socialjouren 018-15 00 00

Polisen 11414

Kommunens tillståndsenhet 018-727 51 96

Länkar

[Skollagen](#)

[Skolverket ANDT](#)

[Juridisk vägledning Skolverket](#)

[Uppsala kommuns drogpolitiska program](#)

[Kommunens tillståndsenhet](#)

[UMO sluta röka stöd](#)

[UMO Fimpaa app](#)

[Sluta röka linjen](#)

[Tobaksfri Duo](#)

[Non smoking generation](#)

[Folkhälsomyndigheten](#)

[Hälsoäventyret](#)

Arbetsgrupp för handlingsplanen

Hanna Asp, kommunjurist

Ann-Charlotte Borgefeldt, utvecklingsledare Centrala elevhälsan

Cecilia Brattberg, kurator gymnasiet

Maud Enbom, skolsköterska grundskola

Linda Gardelöf Nordström, skolsköterska gymnasiet

Leif Hulden, kurator grundskolan

Helene S Jonsson, bitr. enhetschef Centrala elevhälsan

Helena Nyberg, verksamhetschef Ungdomscentrum

Christina Stenhammar, verksamhetschef Centrala elevhälsan

Monica Söderbaum, samordnare Socialförvaltningen

Adjungerande:

Anders Pettersson, områdeschef grundskolan

Cecilia Fernvall, verksamhetsutvecklare gymnasiet

Samtycke för utlämnande av resultat från urinprov

Ditt barn/du som elev har lämnat urinprov på Ungdomscentrum. För att möjliggöra ett samarbete kring resultatet av urinprov behöver Ungdomscentrum ditt samtycke till att meddela skolans elevhälsoteam resultatet från urinprovslämningen.

Till vårdnadshavare och elev

Elevens namn:

Personnummer:

Skola:

Klass:

Ungdomscentrum utgår från att vårdnadshavare med gemensam vårdnad agerar i samförstånd om enbart en skriver under.

Samtycke till att skolans elevhälsoteam får delges resultat av urinprovslämning

 Ja   Nej

Datum

Datum

Vårdnadshavares underskrift

Vårdnadshavares underskrift

Namnförtydligande

Namnförtydligande

Telefonnummer till vårdnadshavare dagtid

Telefonnummer till vårdnadshavare dagtid

Datum

Elevens underskrift

Namnförtydligande

Telefonnummer till elev dagtid

Denna blankett lämnas till Ungdomscentrum.